

СЕРГЕЙ ПАРАДЖАНЯН ПОСЕТИВШ...

ГРОМ АДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Людина та її час

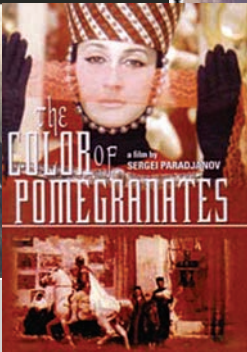

Незбагнений колажист епохи

Ольга КЛЕЙМЕНОВА

20 липня виповнюється 20 років, як світ залишився без кінорежисера, сценариста, художника Сергія Параджанова

Син мало не всіх муз, Параджанов забороняв критикам вважати його професійним художником. Таке суворе ставлення до себе, певне, продиктоване природою істинного генія, який достеменно знав, у чому полягає справжня велич. Хай там що, а зворушливим, неповторним його творінням оцінки поставив Його Величність Час.

Насправді час не такий нещадний, як люди. Принаймні не обкладає капканами особистісну волю. На свободі було настояє життя Параджанова – громадянина трьох вітчизн (у Тифлісі народився, у Києві працював, у Єревані завершив свій земний шлях). Свободою дихає кожний його фільм, кожний текст, кожний крок життя. А ще – кожний експонат Єреванського музею Параджанова (директор Завен Саркісян). Кілька років тому кияни отримали розкішну нагоду побачити півсотні привезених звідти творів (загалом колекція налічує 600 одиниць) у Національному художньому музеї. Цікаво те, що Єреванське зібрання народилося за два роки до смерті Майстра. Тож багато чого потрапило до музею з особистого благословення Сергія Йосиповича.

Окрім художніх робіт зберігаються приватні речі, предмети побуту, навіть інтер'єр тбіліського помешкання Параджанова.

Київ, якому митець віддав чимало років активної творчості, теж міг би заснувати хоча б невеличкий музей Майстра. Та що там казати!..

На згадуваній нами імпрезі Світлана Щербатюк, дружина Параджанова, пожалувала: мовляв, Вірменія далеко, мало хто нині дозволить собі вояж

до тієї країни, щоб оглянути тамтешнє зібрання.

...Гітара Висоцького-Пушкіна, ажур на грудях Мерілін Монро, перлина на чолі Джо-конди, яка потрапила

в босховське пекло, око з бутафорських бусин, пір'я на листі Параджанову від Фелліні, метелик на готичному автопортреті, залізяки та стрічки на загадкових рибах... Ось фломастерний портрет молодого Балаяна. Ось капелюхи з пришпиленими білими квітами, замшевіми рукавичками, клаптями шифону й парчі. Ось ампірна красуня-дружина з етюдною дошкою на колінах. Ось

солом'яна лялька в кепці та з букетом – ще один автопортрет... Згадується твердження Айріс Мердок: «Мистецтво – це ж радість, гра та абсурд».

Раритетний набір не повний без фоторепродукцій, відеоінтерв'ю, документів. Б'є стрілою в душу фрагмент листа, написаного Параджановим за два роки до завершення його тюремного строку: «Дом мой в Киеве разрушен, картины сняты с экрана, умерла в Тбилиси мать, сбриты борода и усы. Меня оскорбили и прочно замуровали в тоннах колючей проволоки и бетона...». Те, з чим стикався в ув'язненні, він оперативно відобразив у своїх роботах: примудрявся творити навіть у неволі. «Марки із зони» малював просто кульковою ручкою – жорсткі, похмурі й водночас грайливі. Якщо, звісно, тут узагалі може йти про будь-яку грайливість. Утім, Параджанов, глибоко страждаю-

чи, не втрачав сили духу навіть за ґратами. Ігнорував дурнів та світ, що їх породив. І радів, створюючи красу: так сприймати власну біду можуть лише обрані.

Сергій Параджанов колажував епоху, фіксував її на площині наклеєними сіточками, обрізками тканин, квітами. А живі картини своїх фільмів наповнював феєричними образами й бездонними сутностями. На середині циклу фільмотворчості, з-поміж нечисленних, але безцінних стрічок («Андрієш» (1954), «Перший хлопець» (1958), «Українська рапсодія» (1961), «Квітка на камені» (1962), «Колір гранату» (1969), «Легенда про Сурамську фортецю» (1984), «Ашик-Керіб» (1988), «Сповідь» (1990)), на окремому п'єдесталі – «Тіні забутих предків» (1964). Торік фільм усіх часів та народів, що свого часу здобув понад 100 призів

і дипломів кінофорумів планети, відсвяткував 45-річчя.

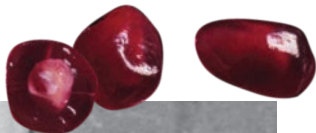
Дивуючись безсмертним дивам від Параджанова, вкотре нарікаємо на невдячність неньки України. З одного боку, вона бравує наявністю у своєму мартиролозі унікальному такого масштабу, з другого – не віддала йому належне ані колись, ані тепер. Мало того, нині передзвону нагород за «Тіні забутих предків» нерідко протиставляється параджанівська білизна навиворіт. Діячі, які давненько нічого путнього не створювали, удають із себе пророків, заземлюючи ім'я Сергія Йосиповича. Такі випадки – те саме зазіхання на особистісну свободу Майстра, тільки посмертне. Утім, говорити про цих «шукачів істини» – забагато честі. Спогади про перебування їх на цій землі зійдуть, як у пісок вода. А Параджанов залишиться Параджановим.

63

Життя як свято кольору

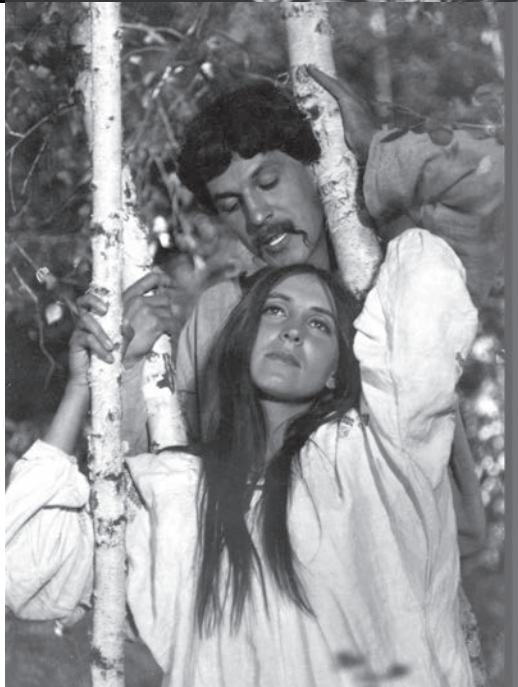
Діалог з привиду

граната

Коли він пішов, багатьом здалося, що закотилося Сонце. Сергій Параджанов був світилом, який ще й відкривав світила інші. Лариса КАДОЧНИКОВА – одна з яскравих зірок його всесвіту. Розмова з народною артисткою України, народною артисткою Росії, лауреатом Національної премії імені Т. Г. Шевченка, героїнею «Тіней забутих предків» і доброю знайомою «Віча» протікала з лейтмотивом «Двадцять років без Параджанова». А зачином став спогад Лариси Валентинівни про тяжіння України, хоч би як патетично це звучало. Неймовірно тяжіння звідусіль перманентно повертало Майстра сюди, де колись визрів успіх його «Тіней», де ще блукала тінь Довженка – обожнюваного Параджановим учителя.

– Ларисо Валентинівно, будь ласка: миттєві асоціації зі словом «Параджанов»...

– Абсолютно неймовірна східна зовнішність. Обов'язково фрукти. Гранат – його талісман. Незвичайний шарф. Гучногослий геній. Навколо – багато молоді. І – відчуття свята! Жодних буднів, нудьги, посередності.

– Ці двадцять років без Майстра перевернули наше життя з ніг на голову. Чи вписався б Параджанов у дедалі стерильніший від істинної культури світ?

– Днями у правлінні Спілки кінематографістів ми знову мусували тему злиднів вітчизняного кіно. І я тоді подумала: а що нині робив би Сергій? Мав би він гроші для втілення своїх ідей? Або ж виїхав би до Франції, де його так люби-

ли, цінували? А може, змінив би професію? Приміром, відкрив би галерею... Він виношував карколомні плани. Мріяв зняти «Інтермеццо» (за Коцюбинським), «Слово о полку Ігоревім», «Київські фрески»... Про Лермонтова хотів зробити кіно. Чи втілив би це та інше, якби два минулі десятиліття був би з нами? Маю великі сумніви.

– Можливо, у наш час режисери такого калібру не потрібні? Судячи з того, що твори, адекватні великому таланту, тепер не народжуються. Принаймні їх не бачимо. Чи, може, повимирав розумний споживач правдивого мистецтва?

– Розумні глядачі є. Проте людям відсікли бажання дивитися фільми. Й українські зокрема. Привчили публіку до американсь-